

Van gelijk hebben naar gelijk krijgen

In dit nummer van *ESB* zijn de inleidingen afgedrukt van de discussiemiddag „Van gelijk hebben naar gelijk krijgen”, die 26 september jl. door het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven is gehouden. Stonden de bijeenkomsten in de vorige vier jaren vooral in het teken van een analyse van de samenhang van publieke uitgaven en nationale economie, dit keer ging het in de eerste plaats om het probleem hoe de oplossingen ingang te doen vinden in het politieke en ambtelijke apparaat. Zowel de inleidingen van de hoogleraren Van den Doel, Nieuwenburg en Vermaat als de discussie (onder leiding van prof. Goedhart) concentreerden zich dan ook op de besluitvormingsprocedures in de publieke sector.

De discussie werd geopend door Van Stiphout met een pleidooi voor een actieve rol van de overheid op met name twee terreinen, namelijk dat van de industriële structuur en dat van de werkgelegenheid in de kwartaire sector. Van Stiphout merkte op dat hij in de inleiding van Van den Doel een beschouwing had gemist over de politieke context waarin het idee van de geleide loonpolitiek kan worden gerealiseerd; hij vroeg meer aandacht voor de plausibiliteit van de politieke mobilisatie die aanvaarding van een dergelijk denkbeeld mogelijk maakt.

Van den Doel was het hiermee in belangrijke mate eens. De overheid diende volgens hem een probleemgerichte benadering te kiezen en de economische orde niet als een doel op zich zelf te beschouwen. In dit verband verwachtte hij weinig heil van de benadering van Vermaat waarin een bepaald idee aangaande de door hem gewenste economische orde voorop zou staan. De (door Vermaat gewenste) bedrijfstakgewijze loonvaststelling zou (de volgens Van den Doel noodzakelijke) loonmatiging onmogelijk maken als gevolg van het „prisoners' dilemma”. De uitweg uit dit dilemma zou naar het idee van Van den Doel via de democratische aanvaarding van dwang lopen: „De mensen willen best meebetalen, als ze daartoe maar gedwongen worden”.

Hol (Ministerie van Sociale Zaken) sprak de hoop uit dat de door Nieuwenburg voorgestane wijzigingen in het sociale-zekerheidsstelsel niet een algemene verlaging van de uitkeringsniveaus zouden inhouden. Hij zag meer heil in het verbeteren van de innerlijke consistentie en van de samenhang met andere terreinen van sociaal beleid. In de tweede plaats zette Hol vraagtekens bij de door Nieuwenburg bepleite scheiding tussen de functies sturing, uitvoering en toezicht. Met name zou voor de beheersbaarheid van het stelsel coördinatie tussen sturing en toezicht noodzakelijk kunnen zijn.

Nieuwenburg bleek in zijn antwoord een algemene verlaging van uitkeringsniveaus niet anders dan als *ultimum remedium* te beschouwen. Hij verschilde met Hol van mening op het punt van de scheiding van functies. Volgens hem was voor effectief toe-

zicht een onafhankelijke instantie nodig, omdat de mogelijkheid moet bestaan sancties op te leggen.

Stevens constateerde dat Van den Doel het met hem eens was dat er sprake is van een sluipende centralisatie die zich in de toekomst waarschijnlijk zal voortzetten. Stevens was echter van mening dat de voorspelling van Van den Doel voornamelijk berustte op normatieve elementen in zijn analyse. Voorts wilde Stevens graag van Van den Doel horen of bij een alles bedisselende overheid nog wel democratie mogelijk is.

In zijn reactie ontkende Van den Doel normatieve elementen in zijn betoog en stelde dat hij niet anders deed dan als uitgangspunt te kiezen dat gestreefd zou moeten worden naar realisatie van de doelstellingen van de burgers. De theorie van de politieke besluitvorming zou vervolgens dwingend tot de conclusie leiden dat bepaalde beslissingen door de centrale overheid moeten worden genomen en afgedwongen. Op de vraag van Stevens of een alles bedisselende overheid nog ruimte laat voor democratie antwoordde Van den Doel dat dit volgens hem niet het geval was. Hij pleitte er daarom voor alleen die beslissingen op centraal niveau te nemen die gepaard gaan met „externe effecten op nationale schaal” en andere beleidsonderwerpen zoveel als mogelijk te decentraliseren.

Pierik (Ministerie van Sociale Zaken) stelde vast dat de door Nieuwenburg bepleite premiecalculatie in de praktijk al plaats vindt, omdat de minister volgens hem in belangrijke mate de premieadviezen van de uitvoeringsorganisaties naast zich neerlegt en zelf de premies vaststelt. Deze praktijk wordt, volgens Pierik, in de hand gewerkt doordat de advieslichamen (zoals de SER) vaak met grote vertraging op adviesaanvragen antwoorden. Pierik zette vervolgens vraagtekens bij de omvang van de besparing van het door Vermaat gepropageerde plan-Douben (basisuitkering op minimumniveau, bijverzekeren mogelijk); hij schatte deze op ongeveer één procent van het nationaal inkomen.

Op de kritiek van Pierik aangaande de trage advisering reliceerde Nieuwenburg dat de oorzaak hiervan veeleer gezocht moet worden in de veelheid en de trage opstelling van *adviesaanvragen*. In verband met de omvang aan besparingen van het plan-Douben vroeg Vermaat zich af of de onaantastbaarheid van sociale minima in deze tijd nog wel te handhaven is.

Zowel in de inleidingen als tijdens de discussie hebben de mogelijkheden en onmogelijkheden van de besluitvormingsprocessen in de publieke sector centraal gestaan. De toekomst zal uitwijzen of, en zo ja: in hoeverre, een en ander ertoe heeft bijgedragen de besluitvormingsprocessen in de publieke sector aan een heroverwegingsprocedure te onderwerpen.

D. C. van Ingen
A. G. M. van der Meijs